

Специфіка застосування основних методик оцінки вартості бізнесу при моніторингу його економічної безпеки

Вівчар О. І.

*к.е.н., доцент кафедри фінансово-економічної безпеки та інтелектуальної
власності*

Тернопільського національного економічного університету

м.Тернопіль

В сучасних умовах турбулентності економічних процесів, потреба в оцінці вартості бізнесу та удосконаленні її методичних підходів, безперечно є актуальною. У сучасному світі бізнесу оцінні технології – це могутній засіб формування ефективного функціонування суб'єктів господарювання, спрямованого на максимізацію прибутків і гармонізацію відносин між зацікавленими особами ведення бізнесу. Технології оцінювання бізнесу стають більш затребуваними і в Україні, хоча розвиваються поки що в напрямку використання витратних підходів. Підприємству для зберігання своєї ринкової позиції і забезпечення розвитку необхідно володіти інформацією стосовно рівня економічної безпеки та можливих загроз як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

Значний інтерес становить поділ сигналів, які позитивно і негативно впливають на результати функціонування підприємства. Такі сигнали можна виділити в якості ключових чинників вартості бізнесу. В цьому випадку, поряд з показником прибутку, критерієм економічної безпеки є приріст вартості капіталу, вираженого в грошовій формі. Мірою ефективності управління підприємством виступає збільшення його вартості. Система оцінки економічної безпеки підприємства на основі вартісного підходу дозволяє брати до уваги вплив зовнішніх чинників і з допустимою точністю визначати результат діяльності

підприємства в довгостроковому періоді. Оцінювання вартості бізнесу стає інструментом, що дозволяє своєчасно приймати та коригувати управлінські дії при відхиленні від визначеного рівня економічної безпеки. Тому побудова системи економічної безпеки на основі показника вартості підприємства представляється одним з найбільш актуальних напрямів сучасної економічної науки.

На основі проведених теоретичних досліджень стверджуємо, що оцінювання бізнесу – це визначення вартості бізнесу як майнового комплексу, здатного приносити прибуток його власникові. При проведенні оціночної експертизи визначається вартість всіх активів компанії: нерухомого майна, машин і устаткування, складських запасів, фінансових вкладень, нематеріальних активів. Крім того, окремо оцінюється ефективність роботи компанії, її колишні, сучасні і майбутні доходи, перспективи розвитку і конкурентне середовище на цьому ринку, а потім оцінювана компанія порівнюється з підприємствами-аналогами. На підставі такого комплексного аналізу реально оцінюють бізнес як майновий комплекс, здатний приносити прибуток.

На нашу думку, процес оцінювання передбачає визначення завдання, збір і аналіз інформації з метою одержання обґрунтованого оцінювання вартості бізнесу. Процес оцінювання бізнесу можна розглядати згідно запропонованої схеми, яка представлена на рис.1. На основі чого можемо констатувати той факт, що етапи оцінювання вартості бізнесу охоплюють всі стадії життєдіяльності підприємства від моменту визначення завдання до отримання результатів дослідження у формі надання звітної документації. Зазначені етапи дослідження вартості суб'єкта господарювання дають змогу не тільки підтримувати стабільність функціонування, а й вірно сформулювати логічну програму стратегічного розвитку бізнесу [1, с. 92-93].

Слід зазначити, що процес оцінювання залежить від причин, що його стимулюють, і переслідуваних цілей. При цьому один і той самий об'єкт на одну

дату володіє різною вартістю залежно від цілей його оцінювання, і вартість визначається різними методами.

Рис. 1. Принципова схема формування оцінки вартості бізнесу: (E – вартість капіталу; E_o – функція оцінки вартості; F_o – вектор факторів вартості) [2]

Загалом аналітичні методи в зарубіжній практиці оцінювання бізнесу представлені трьома основними підходами – витратного, порівняльного і дохідного.

1. Витратний підхід – це сукупність методів оцінки вартості об’єкта оцінки, що ґрунтуються на визначенні витрат, необхідних для відновлення або заміщення об’єкта оцінки, з урахуванням його зносу. Оцінка при застосуванні даного підходу є нижньою межею вартості підприємства.

2. Дохідний підхід – це сукупність методів оцінки вартості, що базуються на визначенні очікуваних майбутніх доходів від володіння об’єктом оцінювання. Його основою є принцип очікування, за яким вартість об’єкта визначають як

теперішню вартість майбутніх доходів, що впливають із факту володіння цим об'єктом. В існуючій методиці дохідного метода вибір ставки дисконтування багато в чому залежить від того, який грошовий потік розраховується: для усього інвестованого капіталу або лише для власного капіталу.

3. Порівняльний підхід ґрунтується на тому, що суб'єкти на ринку здійснюють угоди купівлі та продажу за аналогією, орієнтуючись на інформацію про схожі угоди. На наш погляд, зазначений підхід є найбільш достовірним і вірно відображає дійсну ринкову вартість об'єкта оцінювання. Але його застосування є обмеженим і може бути застосованим лише за наявності достатнього обсягу порівняльної та достовірної інформації [2, с. 120-121].

Головним критерієм доцільності оцінки вартості підприємств вважається, з одного боку, доступність інформації, а з іншого, мінімізація ризику некоректності оцінки. Застосування того чи іншого підходу можливе лише за наявності необхідних умов. Зазвичай при оцінці вартості підприємства, залежно від цілей оцінки, поставлених умов, стану самого об'єкта і стану економічного середовища використовують поєднання двох-трьох методів найбільш доцільних в даній ситуації.

У сучасних умовах процес успішного функціонування бізнесу багато в чому залежить від рівня забезпечення їх економічною безпекою. На нашу думку, застосування комплексної оцінки вартості підприємства на основі поєднання витратного (майнового), дохідного та порівняльного (ринкового) методів дозволяє усунути однобічність оцінки, більш реально оцінити вартість бізнесу й отримати надійне інформаційне джерело для її прогнозування з метою прийняття зважених управлінських рішень. Для оцінювання бізнесу доцільно поєднувати дані методики, що дозволить: удосконалити методологію оцінки вартості бізнесу; адекватно оцінити структуру активів відносно ринкових цін; зменшити помилки в прогнозах; оцінити вартість витрат на відновлення підприємства; точно вирахувати дохід підприємства; визначити вартість підприємства в залежності від

зміни ставки капіталізації; визначити майбутні доходи в оцінюваній вартості; реальніше оцінити майбутній потенціал підприємства тощо.

Головна мета економічної безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне і максимально ефективне функціонування в цьому періоді і високий потенціал розвитку в майбутньому. Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і фахівці будуть здатні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. В рамках даного дослідження критерієм економічної безпеки підприємства пропонується вважати ринкову вартість бізнесу [3, с. 202].

Отже, узагальнюючи результати проведеного дослідження, можна відзначити відсутність обґрунтованих досліджень щодо вибору методів оцінки вартості підприємства. Розробка та застосування методичних підходів щодо оцінки поточного рівня вартості бізнесу та визначення впливу цього показника на рівень економічної безпеки підприємств дозволить обґрунтовано приймати господарські рішення та спрогнозувати реакцію показника економічної безпеки на відповідні дії.

Література:

1. Боярко І. М. Оцінка інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання / І. М. Боярко // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №7. – С.90–99.
2. Вівчар О. І. Особливості ідентифікації методів оцінки ринкової вартості бізнесу при діагностиці його економічної безпеки / О. І. Вівчар, В. П. Мартинюк // Вісник Наука молода – Випуск 18 – Тернопіль, ТНЕУ 2012 – С. 118–122.
3. Дем'яненко І. І. Методичне забезпечення оцінки вартості підприємства / І. І. Дем'яненко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – Том 1, № 3. – С. 203–211.